

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Första kammaren.

Nr 66.

Måndagen den 14 juni, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.

Anmälades och bordlades statsutskottets memorial:

nr 236, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag till nordiska museet för beredande av tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg åt viss personal jämte en i ämnet väckt motion; samt

nr 237, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om tillfällig löneförbättring åt viss lärarpersonal vid kommunala mellan-skolor.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 372, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående ny avlöningsstat för förste provinsialläkare och provinsialläkare m. m.;

nr 373, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för räntefria studielån;

nr 374, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för kapitalökning å statens under civildepartementet hörande utlåningsfonder;

nr 375, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om beviljande av medel för bestridande av Sveriges andel i kostnaderna för nationernas förbund;

nr 376, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till driftkostnader för akademiska sjukhuset i Uppsala;

nr 377, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av tjänstemannasamhället vid Mörby; samt

nr 378, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kapitalökning för lånefonden för befrämjande av hantverk och därmed jämförlig mindre industri m. m.

*Om ändrad
utbildningstid
för vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)*

Fortsattes överläggningen rörande § 1 i det av första samman-
satta stats- och andra lagutskottet i utlåtande nr 3 tillstyrkta för-
slaget till lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års
klass.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Jag har föranletts till några ord ytterligare i anledning av några erinringar som gjordes mig av herr Kvarnzelius och Ekman. Jag vill för det första förebygga ett missförstånd, som annars lätt kan inträffa. Herr Kvarnzelius anmärkte mot mig, att de sakkunniga aldrig sagt, att man skulle få nödig utbildning på en övningstid av 90 eller 105 dagar. Jag sade, att det under vissa förutsättningar ansågs tillräckligt med 90 eller 105 dagar, och tillade, att på dessa 90 eller 105 dagar rekryten kunde få så mycken utbildning, som behövs för att insättas i ett större truppförband. Om jag därför skulle förvåna mig över något, så är det icke det, att liberala motionärerna liksom utskottet hava gått ned från 120 till 105 dagar för den första övningen, utan över att de för vintergrupperna gått upp till 135 dagar, då de varit med om att vid urtíman fastställa just en första övningstid av 120 dagar.

Herr Kvarnzelius yttrade vidare, att han var för fred lika mycket som alla andra ute i världen, men att den icke låte sig genomföras. Hade vi den uppfattningen, att detta var möjligt, varför då begära 105 dagar? Vi reservanter begära icke, att alltsammans slopades, men vi hava tänkt, att under ett provisorium kan man gå längre och göra en del rätt avsevärda besparingar. Slopas allt går icke, därför att Sverige är medlem av nationernas förbund. Vi måste ha ett försvar, som motsvarar våra förpliktelser där.

Jag talade i mitt förra anförande också om att man borde så långt som möjligt spara armarna för industrien. Herr Kvarnzelius invände att dessa 30 dagar icke betydde så mycket i en så stor stat som vår. Men skillnaden mellan vårt och majoritetens förslag är större än 30 dagar. Den är 60 dagar i vissa fall, nämligen vad vinterkontingenterna angår. Slutsumman av det dagantal, som vi med reservanternas förslag kunna bespara, utgör såsom jag förut nämnde i det närmaste en miljon femhundra tusen dagar. Man är van att från statsutskottet säga — herr Kvarnzelius icke minst — att det icke är statsutskottsmässigt att låta staten göra onödiga utgifter, men så snart det gäller militärväsendet, förefaller det mig, som om herr Kvarnzelius kastade dessa sunda och annars mycket rätt använda principer över bord. Här kan göras en besparing, med dessa 1,500.000 dagar, som ej få räknas som en bagatell. Det kostar staten att underhålla de värnpliktiga. Men därtill kommer, att dessa 1,500.000 dagar dock kunna användas i industriens och lantbrukets tjänst för produktiva ändamål, en fördel som icke är att förakta.

Herr Ekman gjorde också en del påståenden, som vore värda att taga fasta på. därest herr statsrådet i själva verket icke redan bemött dem. Jag vill endast påpeka, att han beskyllde herr statsrådet för att med tillhjälp av de sakkunniga rikta sig mot majoritetens förslag, men sakkunskapen har han icke kunnat åberopa till förmån för Kungl.

Maj:ts eller reservanternas förslag. Det förefaller mig, herr Ekman, att vi kunna vara ense om en sak, nämligen den, att det ena förslaget icke har mera stöd av sakkunskapen före det andra. Sakkunskapen står skenbart på herrarnas sida, det är sant, men detta blott därför att man vill rädda, vad som räddas kan. Sakkunskapen vill hava det nuvarande 360 och 500 dagar, helst ännu längre tid. Något annat passar inte. Och bara därför att majoriteten i utskottet har några dagar mer än vi, hava herrarna den tvivelaktiga lyckan att ha sakkunskapen på sin sida. Det är sannerligen icke något att skryta med, och jag skall åtminstone för min del icke missunna herrarna den äran, även om det förefaller mig som om den är av synnerligen minimalt värde.

Sedan kom herr Ekman in på ett område, som han helst borde undvikit. Han påstod nämligen, att Kungl. Maj:ts eller reservanternas förslag förlorar i värde, därför att det finnes vissa, som icke äro för den utbildningstid, som här är föreslagen, men som gått med på den, utan att vara övertygade om dess behövlighet. Jag sade i mitt första anförande, att departementschefen hade vad kavalleriet beträffar ökat det dagantal, som vi reservanter i försvarsrevisionen föreslagit för sommarkontingenterna, från 180 till 210 dagar. Vi hade föreslagit 210 för vintergruppen och 180 dagar för sommargruppen. Jag sade dock samtidigt, att saken med hänsyn till hästmaterialet kunde diskuteras, men även om jag icke är övertygad, att det är behöfligt med den av departementschefen föreslagna ökningen, har jag dock icke velat gå fram med en särskild reservation på den punkten. På samma gång, herr Ekman utvecklade sin ståndpunkt, uttalade han ävenledes en anklagelse mot en man i andra kammaren, som faktiskt här icke kan försvara sig. Jag skulle vilja uttala en protest mot att på det sätt anfalla en person, som icke har tillfälle försvara sig. Detta gällde herr Nilsson i Vibberbo. Han beskylldes nämligen för att hava röstat för ett förslag, som han sedermera reserverade sig emot. Det kan vara i viss mån rätt, men man får därvid icke glömma, vad herr Nilsson i Vibberbo yttrade inman detta skedde. Han kom hemifrån och hade icke så noga läst papperen. När det blev röstning om flottans tjänstgöring om åtta eller sex månader sade han: Är det riktigt, att marin-stabschefen sagt, att sex månader äro lika goda eller lika dåliga som åtta månader, så har jag ingenting emot att rösta för sexmånadersförslaget. Uppllysning meddelades under hand. Emellertid var herr Nilsson i Vibberbo icke så säker på sin sak och röstade därför för de åtta månaderna. Sedermera har herr Nilsson i Vibberbo övertygat sig om, att det just står i handlingarna vad han den gången frågade efter. Detta är anledningen till, att han slutit sig till vår reservation, om sex månader i stället för av majoriteten av försvarsrevisionen och utskottet föreslagna, åtta månader. Men eftersom herr Ekman tillåtit sig draga fram vissa inre detaljer från försvarsrevisionen, skall jag tillåta mig ta fram en. Jag vill då påpeka, att jag icke är säker på att herr Ekman ville hava åtta månaders tjänstgöring för flottan. Då vi diskuterade frågan och skulle taga definitiv ståndpunkt härtill, sade herr Ekman precis som jag: Här är tal om

Om ändrad utbildningstid för vissa värnplikliga.

Fort.

*Om ändrad
utbildningstid
för vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)*

sex månader och åtta månader. Marinstabschefen har sagt, att båda förslagen äro lika goda eller lika dåliga. Den dagen stod herr Ekman på sexmånadersförslaget. Nästa gång vi kommo tillsammans i försvarsrevisionen hade herr Ekman flyttat; han stod då på åttamånadersförslaget. Såsom motivering härför tolkade han särdeles välvilligt marinstabschefens yttrande. Herr Ekman sade då, att vad marinstabschefen sagt tidigare får man icke förstå efter orden. Han bagatelliserade båda förslagen för att få sina 300 dagar.

Det var som sagt en ovanligt välvillig tolkning av marinstabschefens yttrande, när herr Ekman behövde göra denna vändning, av vilket skäl, det vet jag inte.

Majoritetens förslag är som synes synnerligen svagt ur många synpunkter. Men därför har det heller icke omfattats av någon mera enhetlig mening i försvarsrevisionen. Det är alldeles riktigt som herr Kvarnzelius sagt, att majoritet består av sju och minoriteten av sex personer. Och jag vill tillägga att den senare består av fyra socialdemokrater och en liberal. Liberalen går med oss i ett stycke, nämligen i fråga om infanteriet, där han går med på 150 dagar. Herr Nilsson i Vibberbo är däremot med oss icke endast i förslaget om fotfolket utan även i övrigt. Däremot står det såsom förut sagts i själva verket endast tre kring majoritens förslag. De övriga ansågo sig tvungna att stå där för att hindra reservanternas förslag att vinna majoritetet.

Till sist skall jag be att få säga ett par ord om det anförande, herr Trygger hade. Han sade: Vad skulle man säga ute i världen, om vi nu, strax efter godkännandet av åttatimmarsdagen, skulle behöva nedsätta försvaret på detta sätt för att få nödig arbetskraft till industrien? Även om man icke hade godkänt åttatimmarsdagen, skulle jag för min del icke kunna vara med om att skänka en enda dag till försvarsväsendet mer än vad som är absolut nödvändigt. Och för det andra skulle jag, även om icke åttatimmarsdagen genomförts, lika fullt kämpa för arbetskrafters överförande till produktionen. Jag tror, att den skammen i Europa blir mycket lätt för Sverige att bära. ty i själva verket är det ingen skam att man sörjer för sitt hus på det sätt, att man vill göra allt möjligt för befordrande av ammar till jordbruk och industri. Tvärtom skammen skulle bli större om man förfor på motsatt sätt.

Herr Kvarnzelius yttrade, att, om man gör en jämförelse mellan Schweiz och Sverige, så finner man, att Schweiz har åtta repetitionsövningar, men att vi enligt utskottets förslag endast skulle få tre. Om man frågade folket, vad det ville hava, det schweiziska systemet eller majoritetens förslag, så trodde herr Kvarnzelius, att folket utan tvekan skulle svara: Vi taga herr Kvarnzelius' förslag. Herr statsrådet förde detta exempel vidare och sade att, om vi skulle fråga folket i denna stund, om det ville hava två repetitionsövningar eller tre, så är det alldeles säkert, att folket över hela landet skulle svara, att de godkände vad som Kungl. Maj:t har föreslagit. Herr statsrådet sade enligt min uppfattning icke vad herr Trygger ville tillägga honom, att statsrådet tagit ensidig hänsyn till vad man ute bland folket ville hava. Herr statsrådet sade tvärtom, att han ansåg det just lämpligt föreslå.

vad han hade föreslagit, så mycket bättre om det kunde sammanfalla med vad man tyckte och önskade bland folket.

Herr talman, med dessa repliker har jag velat bemöta en del invändningar mot mitt förra anförande och ber fortfarande få vidhålla mitt yrkande på bifall till reservationen.

Om ändrad utbildningstid för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

Herr Rosén: Jag ber att med några ord få angiva min ståndpunkt i denna fråga, och jag gör det särskilt därför, att herr Kvarnzelius under förmiddagen förklarade, att en utbildningstid enligt regeringens förslag skulle göra utbildningen tämligen värdelös. Jag finner av försvarsrevisionens uttalande, att man där räknat med en omläggning av utbildningsprogrammen. På grund av det uttalande, som herr Kvarnzelius gjorde, har jag undersökt, hur vårt infanteri var utbildat vid den tidpunkt, då världskriget bröt ut. Första utbildningen var då 150 dagar.

Det framgår av den utredning, som bifogades det förslag, som då förelades riksdagen, att vid vissa regementen utgildningstiden användes på följande sätt. Från de föreskrivna 150 dagarna avgingo vid de regementen, där förhållandena tyckas hava varit ogynnsammast, först och främst vid alla regementen 25 sön- och helgdagar, vidare för vakttjänst högst 8 dagar, för handräckning 17 dagar, för tjänstledighet 10 dagar, av annan orsak avgick 5, 7 dagar och för in- och utlämnande av persedlar 3 dagar, tillsammans, utom de 25 söndagarna, 43,7 dagar, eller nära en tredjedel av övningstiden. Återstående övningstid är fördelad vid de olika regementena på det mest olika sätt. Jag skall nämna några siffror, hur man ansåg sig kunna fördela den återstående tiden av utbildningen. Man hade vid en del regementen nöjt sig med följande lägsta utbildningstid: för exercis och eldstrid 109 timmar, för skjutning 128 timmar, för avståndsbedömning 47 timmar, för bajonettstrid 7 timmar, för fälttjänst 194 timmar, för kroppens vård 36 timmar, för gymnastik och idrott 47 timmar, för soldatundervisning 20 timmar, för sång och föredrag, som också skulle förekomma i fälthögskolan — 1 timme — det var vid Bohusläns regemente, där man icke ansåg sig behöva använda någon längre tid för det ändamålet. Vid ett annat regemente hade för sång och föredrag disponerats 31 timmar. Sammanlagt uppgår denna utbildning för i huvudsak verkligt militära övningar till 589 timmar. Om jag fördelar detta på normalarbetsdagens 8 timmar, får jag, sedan jag fråndragit sön- och helgdagar, vakttjänst och handräckning m. m. 82 dagar för de värnpliktigas militära utbildning, och i denna utbildningstid ligger då även soldatundervisning, som ju icke nu anses nödvändig i samma omfattning som hittills. Kungl. Maj:ts förslag ger med frånräknande av sön- och helgdagar omkring 75 övningsdagar, alltså är hela skillnaden endast 7 dagar. Om nu, såsom jag förmodar och hoppas, genom regeringens åtgörande utbildningstiden bättre än hittills kommer att utnyttjas, kan jag inte komma till annan uppfattning, än den, att om regeringens förslag skulle antagas, måste vi få ett infanteri, som faktiskt blir bättre utbildat än det vi hade

*Om ändrad
utbildningstid
för vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)*

vid världskrigets utbrott. Och längre tycker jag icke vi böra gå för närvarande.

Ser jag sedan efter, huru repetitionsövningarna användes samma år 1912, kommer jag till något sämre resultat, d. v. s. det fanns regementen, där man av de 30 utbildningsdagarna icke använde mer än 13 för verklig militär tjänstgöring, och vid ett regemente använde man icke mer än två dagar till fälttjänstövningar, nämligen vid Södermanlands regemente. Allt enligt officiella handlingar.

Nu har försvarsrevisionen och utskottet hållit strängt på den särskilda vinterutbildningen, som skulle vara nödvändig, därför att manskapet skulle behöva lära sig verklig vintertjänstgöring, och det skulle härdas och övas i vinterförläggning o. s. v. Nu föreställer jag mig, att det skall gå till på det sättet, att manskap transporteras från de södra regementena, ända nerifrån Skåne, till Norrland, för att utbildas och även för att få se snö och skidor. Försvarsrevisionen vill hava en sådan vinterutbildning på 25 dagar. Av den redogörelse jag nyss återopade framgår, att för persedlars ut- och inlämning erfordras i allmänhet en, två eller tre dagar, och efter de långa, trötta transporterna kommer det givetvis att bli nödvändigt att medgiva en vilodag. Man torde kunna beräkna, att minst fyra, kanske sex dagar gå bort för fram- och återfärden. Vidare komma tre söndagar att avgå, således nio à elva dagar från dessa tjugufem. Vidare kan man icke beräkna att mindre än en à två dagar avgå för vakt- och vårdtjänst, för handräckning lika mycket, varefter återstår för verklig militär utbildning tio à tretton dagar. Under dessa dagar skulle således skåningarna lära sig skidåkning och närdas för vinterfälttåg o. s. v. Jag har själv varit i tillfälle att se skåningar och stockholmare, som kommit upp till Norrland för att åka skidor i trupp, och det har varit ganska nöjsamt. Folket är också mycket intresserat av att se på dem, ty det har verkligen varit en syn för gudar. Men jag kan icke förstå, att det kan vara något riksintresse att kasta bort massor av pengar för att skicka upp folk att lära sig åka skidor, då de under den tiden absolut icke kunna lära sig gå på skidor, så att de kunna ta sig fram ens på en väg så fort som de gå till fots. Ännu mindre kunna de lära sig att gå skidor i terrängen med gevär och packning.

Ett av skälen för utskottets förslag är också det som angives i utlåtandet, att den korta övningstiden bereder icke möjlighet att utnyttja befälet under en stor del av året. Jag hemställer, om det kan vara nödvändigt att hålla en massa folk inne under vapen, för att man skall kunna bereda befälet sysselsättning under en stor del av året.

Jag kan, herr talman, på dessa skäl icke vara med om att giva min röst för utskottets förslag, utan instämmer i det yrkande, som framställts av herr Johan Nilsson i Malmö.

Herr statsrådet H a n s s o n: Tyvärr hade jag icke tillfälle att åhöra herr Ekmans anförande, då jag också måste i andra kammaren något bevaka den proposition som framlagts. Det har emellertid sagts

mig, att herr Ekman klagade över tonen i mitt anförande. Jag är den förste att beklaga, om jag onödigtvis sårat någon, men jag måste säga till herr Ekman endast detta lilla: Gå hem och läs den motion, som skrivits mot Kungl. Maj:ts proposition! Jag tror då att nästa gång herr Ekman och jag träffas, hava vi ingenting att förebrå varandra i fråga om den ton, vi använt.

Det har sagts mig, att herr Ekman framställde mot Kungl. Maj:ts förslag en del anmärkningar. Bland annat uppgives han mycket starkt hava tryckt på den synpunkten, att de direktiv, som givits för försvarsrevisionens arbete, icke tillstatt ett förslag så långt gående som Kungl. Maj:ts, och att således det förslag, som framlagts av herrar Ekman, Kvarnzelius och Jönsson i Revinge representerar den undergräns, till vilken man kan gå enligt de givna direktiven. Det sades också, att herr Ekman tillagt, att det icke ingick i direktiven någonting angående avrustningsarbetet. Jag skall, därest detta yttrande fällts, däremot be att få uppläsa en liten del av det yttrande till statsrådsprotokollet, som excellensen Edén hade vid försvarsrevisionens tillsättande. Det heter där:

»De allmänpolitiska synpunkter för den svenska försvarsrevisionen, som äro att hämta av uppgörelsen efter världskriget, äro i sina huvuddrag av mig antydda redan i förutnämnda yttranden till statsrådsprotokollet vid den nuvarande regeringens bildande och vid tillsättningen av 1918 års preliminära försvarskommission. I dessa yttranden har framhållits, att Sverige bör medverka i strävandena att efter det förödande världskriget skapa en varaktig fred och en internationell rättsordning, ägnad att trygga freden och möjliggöra rustningsbördornas avveckling; att problemet alltså bör behandlas i samband med det nationernas förbund, som nu utgått ur dessa strävanden och med hänsyn till de förhållanden i världen, som i övrigt uppstått genom kriget; samt att vårt lands försvarsanstalter enligt nu gällande organisation icke kunna anses lämpade efter vårt folks bärkraft och det fredliga kulturarbetets behov, vadan en begränsning och anpassning i enlighet härmed bör ske.»

Naturligtvis kan det nu invändas, att vi hava icke till fullo skapat någon internationell rättsordning. Nationernas förbund har bildats, men det återstår att i detta förbund ingjuta den handlingens anda, som behövs för att man skall kunna tala om att internationell rättsordning skapats såsom ett tryggande moment för staterna. Jag tror emellertid, att man icke kan tolka yttrandet på annat sätt, än att man vid revisionen av försvarsväsendet skall taga hänsyn till det nya faktum, som tillkommit genom nationernas förbund. I yttrandet finnes ingenting, som angiver till vilken grad av nedsättning i övningstiden man kan komma. Den nedsättning i övningstiden, som föreslogs av min företrädare, eller till 210 dagar för infanteriet, har av riksdagen icke ansetts tillfyllest. Detta kan man utan någon tvekan säga. Riksdagens skrivelse lämnar intet tvivel därom, att riksdagen har önskat, att man borde komma till ännu större lättnad. Någon fixering av, vid vilket dagantal man borde stanna finnes emellertid icke heller i riksdagens skrivelse.

Om ändrad utbildningstid för vissa varnpliktiga.

(Förta.)

*Om ändrad
utbildningstid
för vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)*

Nu förmodar jag, att herr Ekman invänder, att det bör ausse ingå i direktiven, att man icke skall rubba den nuvarande försvarsorganisationen. Herr Kvarnzelius betonade ju mycket starkt, att man icke bör vidtaga några sådant åtgärder, som ingripa i själva organisationen. Jag är för min del icke övertygad om att icke varje mera allvarlig nedsättning i övningstiden måste ingripa i organisationen. Men det gäller givetvis att icke göra sådana ingrepp att, när man skall övergå till den slutliga försvarsrevisionen, man skulle hava på något sätt förstört möjligheten för vårt land att vid det slutliga beslutet om ordnande av försvarsväsendet utnyttja alla de delar av den nuvarande organisationen, som synas lämpliga. Det är emellertid alldeles uppenbart, att en organisation, byggd på ettårig värnplikt icke kan fullständigt upprätthållas med $\frac{1}{2}$ års värnplikt. Beträffande de ingrepp, som göras genom försvarsrevisionens förslag och genom Kungl. Maj:ts förslag, finnes det inga omdömen från militära auktoriteter. För min del håller jag före, att den av Kungl. Maj:t föreslagna övningstiden icke rubbar organisationen på sådant sätt, att därigenom den slutliga försvarsrevisionen på något sätt föregripes. Detta synes mig vara det krav man har att uppställa, och det har icke varit möjligt för kritiken mot Kungl. Maj:ts förslag att visa, att det på något sådant sätt rubbar organisationen. Man har anfört, att det icke skulle medgiva tillräcklig tid för utbildning av befäl. Det har redan av herr Rosén invänts, att det icke kan vara rimligt, att man skall avpassa övningstiden för de värnpliktiga av hänsyn till befälets utbildning. Utskottet har självt i sitt utlåtande anvisat att för det befäl, som icke finner sysselsättning vid övningarna av de värnpliktiga, kunna befälsövningar anordnas. Jag skulle för min del även våga göra det uttalandet, att jag tror, att det ur ekonomisk synpunkt, ävensom ur befälets egen synpunkt, icke skulle vara att beklaga, därest vissa av befälet under den tid, då de icke behöva tagas i anspråk, kunde ägna sig åt civil sysselsättning. Jag vet, att det reageras mot denna tanke från militärt håll och att man säger, att erfarenheten från gamla tider av en på detta sätt delad tjänstgöring icke är gynnsam. Det är ju emellertid på det sättet, att officerarna redan nu i ganska stor utsträckning innehava civila anställningar, och naturligtvis innebär förslaget icke sådana ingrepp, att officerarna tvingas bort från sina tjänster. Där ingriper således förslaget icke, och jag tror icke, att man skall lyckas visa på andra områden, att med den övningstid som Kungl. Maj:t förslår, man icke skulle kunna »nödorfteligen», såsom utskottet uttrycker sig, upprätthålla organisationen.

Det sades mig vidare, att herr Ekman hade gentemot vad jag anfört beträffande den övning som försvarsrevisionen och utskottet vill förlägga till vintern, uttalat, att jag anfört yttranden endast från sådana håll som vore motståndare till den delade linjen, alltså anhängare av den sammanhängande linjen, och således vore emot varje sådan förläggning av övningarna till vintern, som icke vore i direkt samband med den övriga utbildningen. Jag vill häremot påpeka, att det uttalande jag anfört rör sig om en vinterutbildning på 6 veckor. Jag tror icke man menar, att detta skulle vara en fullständig utbildning.

Vad jag särskilt kritiserat är en förläggning av *repetitionsövning* till vintern, och jag tycker sannerligen, att herrarna skulle kunna medgiva, att dessa rekryter, som tidigare icke fått någon vinterutbildning, icke kunna repetitionsövas på vintern. Skola de under den föreslagna tiden erhålla vinterutbildning, blir det en rekrytutbildning och ingen repetitionsövning. Vill man taga bort en repetitionsövning för att förlägga viss rekrytutbildning till vintern, vilket icke försvarsrevisionen och ej heller utskottet förordat, så kan det vara en sak att diskutera. Men att på vintern sammandraga dessa stora massor värnpliktiga, som förut icke vinterövats — mot detta vill jag åter uttala den allra bestämdaste varning, då jag tror det vore synnerligen olycksdigert att så göra. Jag vill också påpeka, att jag i statsrådsprotokollet uttryckligen framhållit, att när jag för provisoriet förordat övergång till sommarövningar, att jag icke på något sätt velat binda mig rörande ett framtida ordnande av försvaret. Det är emellertid min uppfattning att med en starkt förkortad övningstid blir det inte rationellt att splittra densamma på vinter och sommar. Med en sådan stark förkortning tror jag att den enda rationella utbildningen vinnes genom att sammandraga trupperna på sommaren. Dessa saker skola emellertid ytterligare undersökas av försvarsrevisionen innan den avgiver det slutliga förslaget.

Om ändrad utbildningstid för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

Det sades mig också, att herr Ekman vänt sig mot ett exempel, däri jag framhållit att i vissa fall det bleve en ökning av övningstiden genom utskottets förslag jämfört med Kungl. Maj:ts av 70 dagar. Här lär herr Ekman hava invänt, att jag därvid använde maxisiffrorna för revisionens förslag, det vill säga beräknade tiden för den egentliga utbildningen plus hemförlovningstiden, men att jag vid jämförelsen använt endast minimisiffror för Kungl. Maj:ts förslag, d. v. s. 150 dagar och att jag alltså tog bort hemförlovningen i det senare fallet. Så var icke förhållandet. Jag nämnde, att utskottets förslag innebär, att vissa värnpliktiga skulle hava 10 dagars längre tjänstetid än som för närvarande är bestämt. Jag räknade i det senare fallet med 210 dagars övningstid plus 9 hemförlovningsdagar eller 219 dagar. Revisionens förslag innebär 105 dagars första tjänstgöring plus 30 dagar plus 50 dagar, summa 185 dagar, plus 19 hemförlovningsdagar eller 204 dagar, vartill kommer 25 dagar för den sista repetitionsövningen. Det gör 229 dagar, vadan skillnaden alltså är 10 dagar. Skillnaden mellan Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, sade jag, är 70 dagar. I Kungl. Maj:ts förslag innefattas även 9 hemförlovningsdagar. Det gör 159 dagar mot utskottets 229. Jag har sålunda icke i något fall räknat med siffror, som icke kunna jämföras med varandra, utan gjort jämförelsen fullt korrekt, och den förebräelse som riktats mot mig i detta sammanhang, att jag icke uppträtt fullkomligt fair play, vill jag på det bestämdaste tillbakavisa.

Den kritik, som riktades mot statsrådsbanken av herr Trygger hade jag icke heller tillfälle att höra, men jag förstår ändå nästan hurudan den var. Jag skall endast uppehålla mig vid den passus, som berördes av herr Johan Nilsson i Malmö. Det lärers hava insinuerats att vid framläggandet av Kungl. Maj:ts förslag tagits hänsyn

*Om ändrad
utbildningstid
för vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)*

endast till folkstämningen och icke till andra synpunkter, som böra vara beaktade. Jag vill till detta förklara, att det förefaller mig, som om man icke bör fortsätta med att göra skillnad mellan vad folket önskar och vad de militära auktoriteterna eller riksdagen kunna anse lämpligt. Olyckan under gångna år beträffande försvarsväsendet har varit den folkliga misstron. Det är ur försvarets synpunkt icke klokt att ignorera folkstämningen, och jag anser det icke för mig vara nedsättande att taga hänsyn till denna stämning, enär jag själv är övertygad om, att det mått av försvarsväsende, som vårt land behöver, låter sig förenas med tillmötesgående av folkets krav på lättnader av försvarsbördorna. Jag tycker, att det skulle vara ur försvarets egen synpunkt av det största gagn, om vi någon gång kunde komma därhän, att man icke gjorde sin värnpliktstjänst med motvilja, utan att folket självt verkligen kände sig övertygat om, att statsmakterna avvägt bördorna så, att inga andra bördor pålagts än de som äro nödvändiga. Detta tror jag är den enda sunda försvarspolitik, och därför har jag denna gång icke anledning att hemställa om annat än bifall till Kungl. Maj:ts förslag, och jag tror att genom ett sådant beslut vi för den tid som åtgår, till dess försvarsrevisionens definitiva förslag föreligger, löst landets försvarsfråga. Jag tror däremot, att om man nu icke anser sig kunna gå till en nedsättning, som motsvarar vad man ute bland folket anser möjligt och lämpligt, dessa strider komma att fortsättas till intet gagn för någon men till stor skada för vårt försvarsväsen.

Herr E k m a n, C a r l G u s t a f: Jag ber att få för det första förklara, att jag visst icke »klagat» över den ton herr statsrådet i sitt första anförande använde. Jag vill endast säga, att det var rätt egendomligt att från herr statsrådet få höra att han beklagade sig över andras ton.

Herr statsrådet ville göra gällande, att den ståndpunkt han nu förfäktar skulle sammanfalla med och dikteras av det uttalande till statsrådsprotokollet, som gjordes vid försvarsrevisionens tillsättande. Ja, om den saken behöva vi, herr statsråd, icke tvista. Vi kunna fråga den som dikterat detta anförande till statsrådsprotokollet, huruvida han godkänner den uttolkning av vad som då yttrades, vilken herr statsrådet nu använt sig av. Det är alldeles tillräckligt för att konstatera, huruvida denna diktamen kan tagas till intäkt för den av herr statsrådet nu intagna ståndpunkten.

Herr statsrådet yttrade vidare, att i det förslag han framkommit med skulle icke sådana ingrepp förekomma, som icke låte sig förenas med upprätthållandet av nuvarande försvarsorganisation. Jag ber då att få giva ett exempel på, huru herr statsrådet ser dessa saker. Å sidan 21 av Kungl. Maj:ts proposition nr 430 läser man följande: »Starka skäl tala för överbäggande, huruvida icke den med 1914 års härordning införda särställningen i värnpliktshänseende för studenter och likställda borde upphöra. Detta spörsmål torde emellertid icke kunna vinna sin lösning i samband med förkortningen av övnings tiden under övergångsåren. Ett upphävande av studenternas

särställning skulle nämligen innebära ett ingrepp i organisationen av det slag, som bör undvikas intill dess frågan om det framtida ordnandet av vårt försvarsväsen i dess helhet föreligger.» Sålunda skulle en avkortning i studenternas värnplikts-tid, en förändring av deras ställning inom försvarsorganisationen vara ett sådant ingrepp, som man måste undvika, under det att exempelvis ett strykande av hela vinterutbildningen icke är ett sådant ingrepp, som förbjuder sig av hänsyn till nuvarande försvarsorganisation! Går det att upprätthålla ett dylikt resonemang? Det förefaller mig icke vara möjligt. I fråga om såväl herr statsrådet som den ärade talaren på Malmöbanken kan jag säga, att deras anmärkningar gå ut på, att försvarsrevisionens förslag skulle innebära, att man icke gått till botten med nuvarande övningstids användning, utan att det funnes en ytterligare marginal, för förkortning, om man blott ville utnyttja densamma. Från försvarsrevisionens sida kan jag emellertid anförva vad som yttrades i en motion, vilken väcktes vid 1914 års riksdag och är undertecknad med bl. a. namnen Lindblad, Branting, Thorson och Larsson i Västerås. Åtskilliga av dessa herrar hade deltagit under flera år i försvarsberedningens arbete och hade således kunnat bilda sig en tillräckligt grundlig uppfattning, huru härmed förhåller sig. I denna motion, som avsåg utbildningstiden, förekommer följande yttrande: »Övningstiden skall icke sättas längre än vad som oundgängligen kräves för att göra den enskilde värnpliktige duglig att deltaga i en strid för landets försvar samt lämna befälet nödiga tillfällen att leda större truppförband.» Således: de funno nödvändigt att taga hänsyn till omständigheter, som herr statsrådet nu betecknar vara av sekundär art så att man icke behöver fästa avseende vid dem. Därmed avser jag dels att den enskilde värnpliktige måste erhålla den oundgängliga övningstiden för att göra honom duglig att deltaga i striden för landets försvar och dels att man lämnar befälet tillfälle att leda större truppförband. Sedan fortsättes i motionen: »Man lär kunna med bortskärande av den sammanlagt betydande tid, som nu användes till annat än krigsutbildning, komma ned till ungefär sex månader inalles.» Sex månader, således precis den tid som av försvarsrevisionen nu föreslås. Vad har inträffat sedan dess? Har utvecklingen varit sådan, att den tid, som då utmättes till sex månader och betecknades såsom det yttersta man kunde komma ned till, nu lättare kan avkortas. Jag tror att, efter det senaste krigets erfarenheter, när det gäller att komma till en ur militär synpunkt ungefär likvärdig värnpliktsarmé med den, som förut existerade, ingen människa skall kunna driva påståendet, att en kortare utbildningstid nu är mera möjlig. Och jag vill säga, att när försvarsrevisionen befinner sig i sällskap med herrar Thorsson, Branting m. fl., när det gäller att komma till en begränsning av övningstiden, bör den med ett visst jämnmod kunna taga de förebräelser, som riktats mot densamma av herr statsrådet Hansson och talaren på Malmöbanken.

Herr statsrådet har mot en min tidigare replik velat säga, att han icke vid beräkningen av 70 dagar, utgörande skillnaden mellan de

Om ändrad utbildningstid för vissa värnpliktiga.

(Forts.)

*Om ändrad
utbildningstid
för vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)*

olika förslagen, räknat på något sådant sätt, att erinran däremot skulle kunna göras. Men när herr statsrådet medräknar ett olika antal av hemförlovningsdagar, i ena fallet 9 och i andra fallet 19 och därigenom kommer upp till de resultat herr statsrådet anförde, så får jag säga, att detta sätt att räkna förefaller mig icke vara riktigt eller försvarbart.

Såväl från statsrådsbänken som av talaren på Västerbottensbänken fick man höra, att tiden för vinterutbildningen, såsom den ingår i försvarsrevisionens förslag, är alldeles för kort och icke lämnar tillräcklig utbildning. Vilja herrarna på övriga vapenslag, på utbildningsmomenten i övriga delar av försvarsorganisationen använda samma betraktelsesätt, som de här lagt på denna del av utbildningen? Vi hava inom försvarsrevisionen icke velat göra gällande, att man med dess förslag komme upp till någon högre utbildningsståndpunkt; men det har för oss stått klart vid den undersökning vi gjort, att ett sättande av trupperna i verksamhet under vinterförhållanden även med den korta utbildningstiden måste innebära ett verkligt värde, om dessa trupper, i händelse det sedan på allvar kommer i fråga, skola krigsmobiliseras under vintern. I ena fallet har man genom att utnyttja tiden för en repetitionsövning till en vinterutbildningskurs, som erhållits genom att trupperna sammandragits under vintern, *en möjlighet* att öva dem under vinterförhållanden, i andra fallet icke. Såväl i det av regeringen framlagda förslaget som i försvarsrevisionens har man fått nöja sig med att i avseende å övningstid komma till det oundgängligaste och till ett dagantal, som medger inlärandet av de första grunderna i utbildningen. Och detta gäller lika väl för truppernas vinterutbildning som för åtskilligt av utbildningsarbetet i övrigt inom vår försvarsorganisation. Jag tror, att det skall bli rätt svårt att finna anledning att säga sig, att en dylik grundläggande kurs just i den del av härens utbildning, som, om det hela skulle komma att utnyttjas på allvar, med största sannolikhet komme till praktisk användning, att en sådan övning icke skulle bli av värde. Åtminstone har jag bibragts denna uppfattning vid de studier, jag gjort. Jag angav även i mitt förra anförande att hela liberala partiet accepterat och i sin motion återgivit militära uttalanden, vilka åt denna utbildning skänka ett bestämt och mycket högt militärt värde.

Jag ber att nu få vända mig mot den ärade talaren på Malmöbänken, som återigen repeterat uttalandena från de militära myndigheterna på det sättet, att de skulle sagt att det »ansågs tillräckligt» med 90 eller 105 dagars övningstid för den första utbildningen. Nej, på det sättet äger talaren i fråga icke utnyttja de militära myndigheternas yttranden, ty det är ett sätt att referera, som icke låter sig försvaras. Vi hava icke utnyttjat dem på det sättet för vårt förslag och herr Nilsson kan inte tillåtas att utnyttja dem på det sättet för sitt förslag. För de militära myndigheterna förelåg frågan så här: Om hela utbildningstiden begränsas till 180 dagar, hur skall man då använda dessa dagar för att få den största möjliga militära effekt? Det var frågeställningen. Då svaras från ett håll: 90 da-

gar böra användas till den första utbildningen och därefter böra komma 3 repetitionsövningar å 30 dagar, summa 180 dagar. Andra anse det vara större fördel att till den första utbildningen anslå 105 dagar och därefter hålla 3 repetitionsövningar å 25 dagar, summa 180 dagar. Men från båda hållen har man protesterat och sagt, att icke någotdera dagantalet är tillräckligt. Det är icke så, som herr Nilsson säger, att de ansett tillräckligt vare sig den första utbildningen erhåller 90 eller 105 dagar. Då de militära myndigheterna varit nödda och tvungna att räkna med dessa 180 dagar och därefter fått fördelat dessa dagar på det sätt som synts mest fördelaktigt, få vi icke inlägga en oriktig tydning i dessa ord. Jag får på det bestämdaste beklaga det, men det har ju faktiskt varit så, att både reservanterna och vi andra fått utarbeta våra alternativ *emot* de militära myndigheterna, som kritiserat samtliga nya förslag ur den synpunkten, att det önskvärdaste vore att få behålla nuvarande övnings-tid eller någon tid ungefärligen liknande denna. Men, som sagt, det kan icke vara rätt och ärligt att på det sätt, herr Nilsson i upprepade fall gjort, utnyttja de militära uttalandena på denna punkt, och jag protesterar mot det sätt att använda dem, som herr Nilsson nu ånyo tillåtit sig.

Om man nu vill ställa sig på herr Nilssons ståndpunkt och säga: Det är dock en miljon femhundra tusen dagar, som bliva besparade åt det produktiva arbetet om Kungl. Maj:ts förslag bifalles och det är en betydande vinst, så medger jag gärna att så är, och jag vill icke, att det skall tagas en enda dag mer, än vad som är nödvändigt, till den militära utbildningen. Men samma resonemang kan föras mot herr Nilsson, om han står kvar på sin gamla ståndpunkt att utbildningstiden skall nedsättas till 130 dagar ett för allt. Då blir det ett betydande antal dagar, som herr Nilsson nu begär skola tagas ut, utan att herr Nilsson anser sig övertygad om att de äro nödvändiga. Jag tror icke, att det går att organisera avvecklingen på det sättet, att man säger, att genom att bifalla det eller det yrkandet kan man skapa ett antal dagar för industriellt arbete. Därtill behöves ingen utredning. Varför skola vi sitta och utreda, hur det hela skall ordnas, om problemet kan lösas genom en enkel hänvisning till, att det icke får tagas så och så många dagar från industrien? Visst behövs det att såvitt möjligt alla dagar reserveras åt det produktiva arbetet. Det har varit den synpunkten, som både vi och reservanterna strävat efter att förverkliga så långt som möjligt. Den medlem av revisionen, som ville ha 90 dagar sammanlagt, anser naturligen det antalet vara det riktiga. Han kan ju uppvisa gentemot herr Nilsson ett betydligt större antal dagar, som enligt hans förslag kunna lösas från den militära utbildningen och användas för industriellt eller annat arbete. Det är ett enkelt sätt, endast *för* enkelt att lösa frågan. Det luktar verkligen något av demagogiska försök till opinionsbildning utan saklig prövning från en dylik argumentation.

Herr Nilsson angrep mig vidare därför, att jag gent emot en av repräsentanterna i försvarsrevisionens yttrande, att jag måste förvåna mig över, att en reservation hade framkommit, som stod i strid mot

Om ändrad
utbildningstid
för vissa värn-
plikliga.
(Forts.)

*Om ändrad
utbildningstid
för vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)*

ett givet votum. Jag yttrade detta på ett tidigt stadium av diskussionen och jag gjorde det därför, att jag var övertygad, att den åsyftade omedelbart skulle få reda på mitt yttrande och därigenom få tillfälle att i andra kammaren deklarerat vad som låg bakom ett så underligt förfaringsätt. Det kan sålunda ingalunda göras gällande, att jag vill ställa honom i en sådan situation, att han skulle vara försvarslös. Han har tillfälle att här i riksdagen utveckla de motiv, som ligga bakom, och det skall bliva av intresse att få veta, vad han äger för skäl för sin förändrade ståndpunkt, och om den beror på en ny ingående prövning av problemet och därav följande bättre insikt i saksiffrågan. Herr Nilsson lät påskina, att den första ståndpunkten föranletts av ett ytligt och lättvindigt studium av handlingarna, jag tillåter mig då att i anledning av detta omdöme säga, att jag tror, att om man inför domstol bleve försvarad med sådant, skulle man be Gud bevara sig för en dylik försvarare.

Herr Rosén genomgick utbildningsprogrammet och sammanräknade de olika timantal, som användes inom olika utbildningsområden, och kom därvid till det resultat, att utbildningen för närvarande, om jag uppfattade honom rätt, skulle omfatta 82 dagar. Han opererade på det sättet med den använda tiden, att han sammanförde dessa utbildningstimmar till 8-timmarsdagar i ett sträck. Om herr Rosén emellertid lägger till detta utbildningsarbete erforderliga vakt- och vårddagar — när därtill kommer, att man icke lämpligen kan sammanräkna 8-timmarsdagar under hela utbildningstiden på dylikt sätt — så tror jag, att herr Roséns beräkning också visar, att man nödvändigtvis kommer upp till de siffror, som försvarsrevisionen för sin del föreslagit, nämligen 105 dagar. Detta antal dagar visa sig nödvändiga för att åt de olika utbildningsgrenarna lämna den tid, som herr Rosén själv exemplifierade. Jag vill sålunda säga, att om herr Roséns inlägg och belysning av spörsmålet skall inverka på det sakliga omdömet, bör det bli, att man med försvarsrevisionens direktiv kommer till det dagantal revisionen föreslagit. Det dagantalet förutsätter också det mest intensiva utnyttjande av arbetstiden på ett sådant sätt, som vi alla hoppas kommer att ske även på detta utbildningsområde.

Herr statsrådet — och därmed skall jag sluta — anslog mot slutet en ny och annan ton, när han sade, att skall den här frågan bliva löst, måste vi komma fram till ett resultat, som innebär, att det svenska folket verkligen känner, att man för detta utbildningsarbete icke använder längre eller mera tid, än som visar sig vara alldeles nödvändigt. Jag skulle vilja anmärka, att om man skulle taga det dagantal, som exempelvis herr Winberg och den del av svenska folket, som tänker lika med honom, anser vara oundgängligt för detta utbildningsarbets bedrivande, så tror jag, att det komme att bli en betydande skillnad i dagantalet emellan det, som herr statsrådet i dag förordat, och den ståndpunkt, som herr Winberg m. fl. representera. För att komma till ett resultat, där emot utbildningstiden ingen som helst erinran från något håll inom det svenska folket skall göras, behöver man säkerligen komma ned till en utbildningstid, som blir lika med plus minus noll,

ty först då skulle protesterna och invändningarna mot denna utbildningstid upphöra.

Jag ber endast få tillägga, att jag alltjämt hyser den övertygelsen, att det förslag, som försvarsrevisionen utarbetat, står i god överensstämmelse med det direktiv, försvarsrevisionen erhållit och innebär resultatet av de mest allvarliga ansträngningar att söka rätta sig efter detta direktiv och tillika göra det så, att därmed bördorna för svenska folket bliva möjliga att bära. Då jag är övertygad därom, anholder jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Om ändrad
utbildningstid
för vissa värn-
plikliga.
(Forts.)*

Herr statsrådet H a n s s o n: Endast ett par korta repliker! Beträffande den här gjorda jämförelsen mellan svenska folket och herr Winberg vill jag endast uttala, att jag icke betraktar dem som synonyma begrepp.

Beträffande frågan, huruvida herr Edén godkänner tolkningen av det uttalande, som han gjort i sitt anförande till statsrådsprotokollet, så är det väl dock icke på det sättet, att man skall behöva gå till en man och fråga, vad han menade, där man själv kan läsa innehållet av uttalandet. Och detta synes mig icke förbjuda herr Ekman såsom ledamot i försvarsrevisionen att framlägga ett förslag om nedsättning av utbildningstiden till 150 dagar. Herr Ekman skulle ju eljest kunna göra sig gällande, att övriga ledamöter av revisionen hava handlat mot givna direktiv. Sådana direktiv finnas emellertid icke givna.

Beträffande studenterna anfördes det, att i den kungl. propositionen gjorts gällande, att en minskning av deras övningstid skulle vara ett ingrepp i organisationen. Detta är icke riktigt. I propositionen säges i stället, att ett upphävande av studenternas *särställning* skulle ingripa i organisationen. Studenten utbildas icke till en vanlig man i ledet, utan till att bliva underbefäl. Han har sålunda en särskild uppgift att fylla, särskilt i försvarets reservorganisation, och det är ur den synpunkten, som jag icke ansett mig nu kunna förorda, att han beträffande övningstiden jämföras med de värnplikliga i allmänhet. Innan så sker måste det utredas, hur behovet av reservunderbefäl skall kunna på annat sätt fyllas.

Beträffande den icke ovanliga metoden att citera uttalanden för så och så många år sedan av den och den till stöd för den ståndpunkt, man själv förfäktar i dag, vill jag hänvisa herr Ekman till att han borde med samma skäl kunna citera vad herr Kvarnzelius sade 1914 och det liberala partiets ståndpunkt då i fråga om den tid, som ansågs nödvändig för utbildningen. Varför icke säga, att eftersom liberalerna hade den uppfattningen då, måste de även hava den nu? Vad det nu gäller är icke vad socialdemokraterna ansågo sig kunna föreslå 1914, utan hur man under det efter världskriget uppkomna läget bör ordna utbildningen. Frågan blir då: Kan man på kortare tid än 180 dagar utbilda en soldat? Jag har vid ett tidigare tillfälle påpekat, att enligt gällande instruktioner för utbildningen skall denna bedrivas så, att soldaten efter 99 dagar kan insättas i mobiliserat förband.

*Om ändrad
utbildningstid
för vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)*

Den utbildning, som nu föreslås av Kungl. Maj:t, är 90 dagars rekrytutbildning, och i propositionen framhålles att genom utmönstring ur utbildningsprogrammen av mindre väsentliga saker till förmån för det mera väsentliga bör ett gott resultat kunna vinnas under avsevärt kortare tid än den nu i värnpliktslagen fastställda. Men herr Ekman lade huvudvikten på, att i den socialdemokratiska motionen 1914 särskilt understrukits, att man måste bereda befälet tillfälle att föra större truppförband, och om jag icke missförstått herr Ekman, ansåg han att detta skulle genom Kungl. Maj:ts förslag förhindras. Detta måste syfta på förslaget om endast två repetitionsövningar, jag har i detta avseende redan i mitt första anförande visat att med två årsklasser är det möjligt att sammansätta tillräckligt starka förband för denna utbildning. Och det finnes intet i den kungl. propositionen eller i vad som av mig här yttrats, som ger något som helst stöd för den uppfattningen, att regeringen och socialdemokraterna i övrigt icke skulle vilja bereda tillfälle till utbildning.

Vad angår hemförlovningsdagarna, så är det naturligtvis riktigt att räkna hela den tid, som man tager bort den värnpliktige från hans borgerliga näring. Om man lägger in i en viss övningstid en mycket lång hemförlovningsperiod, så betyder detta icke, att den värnpliktige kan använda denna hemförlovningstid för att sysselsätta sig med produktivt arbete, utan det är faktiskt så, att från dagen för inryckningen till dagen för utryckningen är den värnpliktige på grund av sin värnplikt tagen bort från sin vanliga näring. För min del finner jag det fullkomligt riktigt, att man tager hänsyn till, huru lång hemförlovningsperiod man skall lägga in, och dessa hemförlovningsperioder hava icke lagts in i de värnpliktigas intresse ensamt utan också för att bättre utsträcka linjerna för de olika kontingenternas tjänstgöring och sålunda bättre täcka hela året, som det heter.

Slutligen rörde sig herr Ekman i fråga om vinterutbildningen med en del resonemang, som i viss mån gingo stick i stäv mot varandra. Jag har ingalunda förnekat, att man kan till vintertiden förlägga en kortare rekrytutbildning för att lära de värnpliktiga gå på skidor och kanske lära dem gå på skidor i trupp också; men vad jag förnekar är, att man kan utan de största vådor under vintern utföra operationer i stora förband med värnpliktiga, vilka icke erhållit någon föregående vinterutbildning. Det synes mig icke behöva tvistas om vad de militära auktoriteterna säga därom. För det civila förståndet är det klart, att en värnpliktig, som icke ens fått så mycken vinterutbildning, att han hunnit lära sig gå på skidor, icke kan uttagas till repetitionsövningar under vinterförhållanden. Det är endast detta jag hävdar, och jag vidhåller den meningen. Sedan är det en annan sak, om det är meningen att ändra förslaget, så att dessa 25 dagar skola avse rekrytutbildning och icke repetitionsövning. Då måste herrarna emellertid rubba en annan del av sitt resonemang, nämligen att tre repetitionsövningar äro nödvändiga för att hålla soldaterna tillräckligt färska i fråga om hållning och militära färdigheter. Man kan nämligen icke samtidigt göra gällande, att tre repetitionsövningar äro nödvän-

diga och att en av dessa kan förvandlas till rekrytskola på vintern. Man har att välja det ena *eller* det andra.

*Om ändrad
utbildningstid
för vissa varn-
plikliga.
(Forts.)*

Herr Rosén: Jag måste rätta en uppgift, som jag lämnade. Jag förbisåg att i summan av övningstiden ingick vakt- och värdtjänstgöring samt handräckning. Frändrager man dessa dagar, så återstår 73.22 dagar eller något mindre än det antal, som man skulle utvinna genom Kungl. Maj:ts förslag. Kungl. Maj:ts förslag är således i detta hänseende något överlägset det, som gällde före 1914.

Herr Ekman påstod, att man icke skulle kunna utnyttja övningstiden så intensivt, som jag beräknat, nämligen till 8 timmar per dag. Jag vill säga, att det är i enlighet med militärernas egen uppgift 1914. Ifråga om tiden för repetitionsövningarna räknar man med 9 timmar per dag. Jag kan för övrigt icke finna, att denna övningstid är så förfärligt ansträngande, då däri ingå 47 timmar till gymnastik och idrott, som i allmänhet icke tröttnar de unga männen, och även 36 timmar till kroppens vård, en »övning», som jag för min del icke kan finna vara så påkostande.

Herr Winberg: Herr taman! Det har varit ganska intressant att vara vittne till de mer eller mindre livsfarliga dueller, som här i dag hava ägt rum, synnerligast mellan de båda kontrahenterna i det nu upplösta politiska äktenskapet; och jag har därvid fått bekräftelse på den uppfattning, som jag förut haft, att man aldrig får bevittna intensivare gräl än mellan fränskilda makar. Om jag icke hade en så pass deciderad ståndpunkt i denna fråga, som jag har, är det möjligt, att jag skulle hava känt mig överväldigad av all den militära sakkunskap, som presterats här i dag, särskilt som de, vilka presterat denna sakkunskap, endast för kort tid sedan voro i likhet med mig enkla lekmän, som icke besutto en sådan sakkunskap. Emellertid är det så, att jag var med redan 1914 och blev då härdad av att höra på militäristiska föreläsningar.

Min ståndpunkt i den föreliggande frågan är redan känd. Jag vill bara rikta en liten replik till herr Kvarnzelius, som redan vid debattens början gav en del interiörer från försvarsberedningen och resumerade det uttalandet så, att vi nu stå inför val här i landet. Då förvånar det mig i alla fall, att det liberala partiet, som eljest brukar vara ganska känsligt för vad valtiden bjuder, i detta fall icke har pejlrat stämningen och undersökt vad som kan vara fördelaktigt eller icke för partiet, när vi nu stå inför valen. Jag får säga, att nu tyckes den rollen, som 1914 huvudsakligen uppbars av en man som Christierson, den rollen av militaristiskt nyfrälsta spelas nu av ledamöter i det liberala partiet. Jag har icke något emot detta. Det är deras rättighet att intaga den ståndpunkt, de anse riktigast i denna fråga. Men om man över huvud taget har något intresse av, vilka möjligheter man har vid de förestående valen, så måste jag säga, att mina liberala kusiner i detta fall ha hållit på orätt häst.

Slutligen vill jag säga ett par ord till min vän eller i varje fall min f. d. vän, den nuvarande krigsministern, då han förklarade, att

Om ändrad
utbildningstid
för vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)

han icke alls kunde anse undertecknad och svenska folket vara synonyma begrepp. Det är alldeles riktigt; det skulle vara märkvärdigt, om jag skulle göra anspråk på att representera hela det svenska folket, men jag går ett steg längre och är nog hädisk, att anse, att icke ens den nuvarande krigsministern och svenska folket äro synonyma begrepp. I varje fall, om den nuvarande krigsministerns och min ståndpunkt i denna fråga äro olika, beror det icke på, att jag ändrat ståndpunkt, utan det beror då på, att krigsministern har justerat sin ståndpunkt, sedan han blivit krigsminister.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag glömde i mitt förra anförande att inlägga en gensaka mot ett påstående från representanten på Malmöbanken angående den ståndpunkt, han uppgav jag intagit i försvarsrevisionen, en gensaga, som jag finner vara nödvändig. Han förklarade nämligen, att när det gällde utbildningstiden för marinen, hade jag först stått på 6 månaders utbildningstid och sedan övergått till 8 månader. Detta påstående är alldeles oriktigt. Jag gjorde i detta fall blott vad jag i flera andra fall fann nödvändigt — jag reagerade mot myndigheternas sätt att, i syfte att få om möjligt behålla den nuvarande tiden, underlåta att inbördes med varandra jämföra olika av revisionen framställda alternativ. Man borde därför, yttrade jag vid detta tillfälle, ta den kortaste tiden, om samma olägenheter vidlåda en längre som en kortare övningstermin. När man från militärt håll icke inlät sig på någon verklig prövning av, vad de olika förslagen gävo, utan dessa enbart skärskådades ut från de militära myndigheternas önskemål att få behålla det gamla i största möjliga utsträckning, framhöll jag som ett lämpligt svar från revisionens sida, ett förord för sex månader. Men naturligtvis kunde jag icke grunda mitt *rotum* på ett dylikt yttrande. Utan detta måste här som eljes dikteras av det sakliga omdöme, som en fortsatt prövning gav, när det gällde för revisionen att komma till egna, positiva resultat.

Gentemot de erinringar, som herr statsrådet gjorde, om jag förstod honom rätt, i sitt uttalande angående den särställning, som studenterna för närvarande tillerkännas i den nuvarande försvarsorganisationen, och som gingo ut på, att en förändring i studenternas uppgift skulle vara ett sådant ingrepp i organisationen, som herr statsrådet ansåg oförenligt med provisoriet och därför icke ville tillstyrka, må i korthet svaras, att den lämnade förklaringen icke räcker. Det förhåller sig ju på så sätt, att studenternas nuvarande utbildning siktar på plutonchefsställning. Enligt herr statsrådets förslag rörande 1919 års klass skulle, såvitt jag förstår, studenterna vara avsedda att egentligen användas endast till halvtropp- och troppchefer. Den särställning, som i den nuvarande försvarsorganisationen tillerkännes dem, har sålunda herr statsrådet redan rubbat i sina egna förslag; att en fortsatt jämkning ned till menig man skulle innebära det stora »ingreppet» i försvarsorganisationen är det omöjligt att kunna inse. Denna ändring kan naturligtvis icke vare sig organisatoriskt eller sakligt i betydelse jämföras med exempelvis vinterutbildningens upphörande.

Jag kan såfunda icke heller på denna punkt finna något verkligt sammanhang i herr statsrådets behandling av problemen.

Jag vill för övrigt sluta med att säga, att när herr statsrådet kom in på frågan om vinterutbildning så förekom, såvitt jag förstår, i herr statsrådets yttrande en återklang av högerens och de den assisterande militära myndigheternas resonemang år 1914 rörande vinterutbildningen. Men mot detta sätt att argumentera, har man från vårt håll hela tiden opponerat sig.

*Om ändrad utbildningstid för vissa värnpliktiga.
(Forts.)*

Herr Olofsson: Jag skall endast be att få antecknat till protokollet, att jag lägger min röst för reservationen och emot utskottets hemställan.

Herr von Koch: Med anledning av den sista ärade talarens anförande ber jag få säga, att jag såsom medlem av detta utskott har försökt att tränga in i denna fråga, och att jag med bästa vilja i världen icke kan finna det möjligt att gå längre i nedsättning av övnings tiden, än vad försvarsrevisionens majoritet föreslår, och som nu blivit utskottets förslag. Jag har vägt de skäl, som funnits i den kungl. propositionen till förmån för en ytterligare nedsättning, men jag måste säga, att de äro få och ganska litet bärande. Jag har under den diskussion, som nu förts och särskilt av de anföranden, som hållits av herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet icke på något sätt blivit övertygad om, att den ståndpunkt, han företräder i propositionen, är den rätta. Utgångspunkten för honom tycks till stor del vara, att folket önskar en betydande och mycket stor nedsättning av övnings tiden. Men jag undrar, om det icke är så, att det är både regeringens och riksdagens skyldighet att pröva, hur långt man över huvud taget kan gå i nedsättning av övnings tiden utan att samtidigt minska försvarskraften i sådan utsträckning att vår självständighet sättes i fara. Jag tror icke, att det fordras något så synnerligen stort mod att föreslå en betydande nedsättning i övnings tiden, ty det kan ju icke nekas, att det finnes försvarsolust i landet, och att man tillmötesgår denna genom långt gående inskränkningar. Snarare skulle jag tro, att det kräves ett visst mod att se saken fullt in i ögonen, och det kräves också ett visst mod att tala om för folket, att man måste fordra större bördor, än många äro villiga att skänka. Jag tror, att det modet bör icke allenast regeringen utan även riksdagen äga, när den går att lösa denna fråga. Tidigare har jag för min ringa del starkt reagerat mot de alltför stora bördor, som lades på svenska folket genom den föregående försvarsorganisationen, men jag har icke kunnat finna, att tiden nu är mogen att rasera en stor del av denna försvarsorganisation.

Det provisorium, som vi nu måste komma till, bör enligt min tanke byggas på de grunder försvarsrevisionens majoritet föreslår, och därför ber jag med dessa korta ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Rop på proposition hördes nu.

*Om ändrad
utbildningstid
för vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)*

Herr Rosén: Jag betvivlar naturligtvis icke herr von Kochs uppgift, att han försökt sätta sig in i frågan. Men jag vill påpeka, att jag först hört och nu fått bekräftat, att detta utskott sammanträdde under $\frac{3}{4}$ timme, och under dessa 45 minuter har utskottet behandlat sammanlagt tre propositioner.

Herr von Koch: Jag vill till det nu sagda säga, att det finnes ju i alla fall *handlingar* att studera i denna fråga. Det finnes ett ganska digert betänkande, som försvarsrevisionen har avgivit, en kungl. proposition samt en utförlig motion. Det finnes sålunda möjlighet att genom dessa handlingar — och dessutom givetvis genom annat studium av frågan — förvärva inblick i den här frågan även vid sidan av utskottets egna förhandlingar. Jag tillåter mig därför att inlägga en vördsam gensaga mot den sista ärade talarens insinuation, att det vore påtagligt, att det är under 45 minuters tid, som jag bildat mig en uppfattning i denna fråga.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de i avseende å nu föredragna paragraf förekomna yrkandena propositioner, först på densammas godkännande samt vidare på godkännande av motsvarande paragraf av Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner § 1 i det av första sammansatta stats- och andra lagutskottet i utlåtande nr 3 tillstyrkta lagförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes motsvarande paragraf av Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 61;

Nej — 43.

Övriga delar av förevarande lagförslag.

Godkändes.

Utskottets hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Vid ånyo skedd föredragning av första sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om befrielse för vissa värnpliktiga av 1917 års klass från fullgörande av en repetitionsövning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo första sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ytterligare minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga av 1919 års klass jämte två i ämnet väckta motioner.

Om minskad utbildningstid för värnpliktiga av 1919 års klass.

Uti en den 20 maj 1920 till riksdagen avlåten, till andra lagutskottet för förberedande behandling överlämnad proposition, nr 432, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

L A G

om ytterligare minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.

Härigenom förordnas som följer:

Utan hinder av vad i § 27 värnpliktslagen samt i lagen den 10 oktober 1919 om ändrad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass m. m. stadgas må, på sätt Konungen förordnar, utbildningstiden för de värnpliktiga av 1919 års klass ytterligare minskas med det antal dagar, som Konungen för varje truppslag vid hären eller tjänst vid marinen närmare bestämmer.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Den till grund för förevarande proposition liggande utredningen återfanns dels uti ett den 4 maj 1920 av försvarsrevisionen avgivet betänkande rörande ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass, dels ock uti det propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet jämte därvid fogade bilagor.

Uti förevarande ämne hade framställningar även gjorts i två likalydande, till andra lagutskottets förberedande behandling hänvisade motioner, den ena avgiven inom första kammaren, nr 313, av herrar C. G. Ekman och S. H. Kvarnzelius och den andra, nr 459, avgiven inom andra kammaren av herr Johan Jönsson i Revinge.

*Om minskad
utbildningstid
för värnplik-
tiga av 1919
års klass.*

(Forts.)

Under åberopande av vad försvarsrevisionen uti sitt förenämnda betänkande därom anført, hade motionärerna hemställt, att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts i förenämnda proposition framställda förslag, för sin del antaga följande

F ö r s l a g

till

L A G

om minskning av repetitionsövningarnas längd för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.

Härigenom förordnas som följer:

Utan hinder av vad i § 27 mom. 1 värnpliktslagen därom stadgas må, på sätt Konungen närmare förordnar, repetitionsövningarna för infanteriet, trängen och intendenturtrupperna tilldelade vapenföra värnpliktiga av 1919 års klass efter utgången av år 1920 minskas från 30 dagar till 25 dagar.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Genom beslut av andra lagutskottet hade Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition ävensom förenämnda båda motioner hänskjutits till behandling av första sammansatta stats- och andra lagutskottet.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts i propositionen nr 432 framlagda förslag icke kunnat av riksdagen antagas, måtte, med bifall till den av herrar Ekman och Kvarnzelius i första kammaren avgivna motionen nr 313 och den av herr Johan Jönsson i Revinge i andra kammaren avgivna motionen nr 459, för sin del antaga följande

F ö r s l a g

till

L A G

om minskning av repetitionsövningarnas längd för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.

Härigenom förordnas som följer:

Utan hinder av vad i § 27 mom. 1 värnpliktslagen därom stadgas må, på sätt Konungen närmare förordnar, repetitionsövningarna

för infanteriet, trängen och intendenturtrupperna tilldelade vapen-föra värnpliktiga av 1919 års klass efter utgången av år 1920 minskas från 30 dagar till 25 dagar.

Om minskad utbildningstid för värnpliktiga av 1919 års klass.

(Forts.)

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herrar *Johan Nilsson*, *Sigfrid Hansson*, *Andersson* i Råstock och *Johansson* i Stockholm, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

»Utskottet har uti sitt förut denna dag avgivna utlåtande på anförda skäl funnit sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. I anslutning till vad departementschefen anfört, anser utskottet, att de värnpliktiga av 1919 års klass — studenter och med dem likställda undantagna — böra erhålla en sådan ytterligare minskning i sin fortsatta övningstid, att denna icke kommer att överskrida den tid, som kan bli fastställd för 1920 års klass.

Under återopande härav och med hänvisning till vad departementschefen anfört hemställer utskottet, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 432 måtte av riksdagen bifallas.»

Herr statsrådet *Hansson*: Jag tillåter mig fästa uppmärksamheten på, att denna kungl. proposition innehåller tvenne saker. Först hävdas däri, att man bör för 1919 års klass tillämpa samma övningstid, som blivit fastställd för 1920 års klass. Riksdagen har också i en tidigare skrivelse uttalat, att man bör tillse, att övningstiden för de klasser, som beröras av provisoriet, blir likformig. Därest den kungl. propositionen avslås, skulle det innebära, att för 1919 års klass tillämpas en övningstid på 210 dagar för infanteriet och för 1920 års klass en övningstid av 180 dagar, om det nu skulle bli så som första kammaren önskar, eller det mindre dagantal, som kan bli det slutliga resultatet. En sådan olikhet bör icke skapas, så mycket mindre som det fortfarande finnas möjligheter att vid infanteriet, trängen och intendenturtrupperna för 1919 års klass tillämpa samma grunder som för 1920 års klass. En särskild omständighet att beakta är, att därest riksdagen här skulle i en hastig vändning bifalla avslagsyrkandet, så blir följden, att årets repetitionsövningar icke kunna hållas. Det finnes bestämmelser därom, att värnpliktiga icke kunna inkallas till repetitionsövning, förrän de fullgjort den stadgade första tjänstgöringen. På grund av spanska sjukan har inryckningen till första tjänstgöring för ifrågakvarande värnpliktiga blivit framflyttad till den 26 juni. Även om de få så kort första tjänstgöring som 90 dagar, måste alltså en viss förskjutning ske av årets repetitionsövning, dock icke mera än att denna skulle kunna äga rum. Skulle man däremot för dessa värnpliktiga vidhålla en första tjänstgöring på 120 dagar och tillämpa den, så

*Om minskad
utbildningstid
för värnplik-
tiga av 1919
års klass.*

(Forts.)

innebär det, att repetitionsövningen icke kan hållas förrän fram i december, och jag förmodar, att ingen vill taga på sitt ansvar att förordna något sådant. Det förefaller mig, som om utskottet icke tillräckligt beaktat dessa synpunkter, som på alldeles särskilt sätt tala för ändring i övningstiden för 1919 års klass.

Vidare innebär det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt, att man skulle honorera de värnpliktiga av 1919 års klass vid specialvapnen, som endast fått sin utbildningstid minskad med hemförlovning under 55 dagar, vissa utfästelser om ytterligare minskning genom att befria dessa värnpliktiga från fullgörandet av en av de i värnpliktslagen stadgade repetitionsövningarna. Dessa värnpliktiga hava fullgjort sin tjänstgöring efter 1914 års lag, och de komma icke i åtnjutande av den avkortning, som beträffande specialvapnen nu beslutats för 1920 års klass. Det synes mig innebära en mycket stor orättvisa, att icke det ringaste beakta, att även 1919 års klass utbildas under provisionstiden.

Jag har icke rätt att här framställa något yrkande, men nog förefaller det mig att vara det bästa och i konsekvens med den ståndpunkt, som herrarna förut intagit, om det sammansatta utskottet lämnas ett nytt tillfälle att pröva, huruvida man beträffande 1919 års klass kan tillämpa samma grunder som bestämmas för 1920 års klass. Det vore således rätt naturligt, om på denna punkt en återremiss ägde rum.

Herr Kvarnzelius: Beträffande den kungl. propositionen, som föreligger i detta avseende, så är det egendomliga för handen, att det är icke någon myndighet, som har hörts. Den är uppgjord av Kungl. Maj:t och ingiven till riksdagen utan att yttrande och förslag infördrats från någon myndighet i enlighet med grundlagens föreskrifter. Jag fäster emellertid icke något avseende vid det nu. Jag anser att då denna kammare har antagit utskottets förslag i föregående ärende, är det riktigt, att kammaren följer utskottet även i denna fråga. Det enda förslag, som man har att välja på, är den motion, som legat till grund för utskottets förslag. Det är, att repetitionsövningarna skola avkortas till 25 dagar i stället för 30 dagar med hänsyn tagen till, att kammaren nu för 1920 års klass beslutat, att repetitionsövningarna skola vara 25 dagar. Det förefaller mig, att man kunde stanna vid vad riksdagen i detta avseende har beslutat. Om det emellertid skulle vara så, att kammaren vill giva utskottet tillfälle att pröva ärendet ånyo med hänsyn till att kamrarna antagligen komma att stanna vid olika beslut i den andra frågan, skall jag icke motsätta mig detta. Då jag för min del dock har den uppfattningen, att man bör bifalla utskottets hemställan, anser jag mig böra yrka bifall till densamma.

Herr statsrådet Hansson: På grund av den anmärkning, som här gjorts av herr Kvarnzelius, att icke det förslag, som framställts i föreliggande proposition, blivit underställt myndigheternas prövning, vill jag erinra därom, att försvarsrevisionen behandlat detta ärende och att revisionens förslag jämte en därtill fogad reservation, som

innefattar det yrkande, som senare framlagts i den kungl. propositionen, varit underställt de militära myndigheterna för yttrande.

När jag har ordet, vill jag också påpeka, att det är icke riktigt, som herr Kvarnzelius säger, att man genom Kungl. Maj:ts förslag skulle göra ett ingrepp i pågående utbildning. 1919 års klass av infanteriet, som förslaget väsentligen gäller, inrycker ju till tjänstgöring först den 26 i denna månad.

Om minskad utbildningstid för värnpliktiga av 1919 års klass.
(Forts.)

Herr Nilsson, Johan i Malmö: I anslutning till departementschefens anhållan ber jag få yrka återremiss av ärendet till utskottet.

Herr Widell: Jag ber att få tillkännagiva, att jag har intet att erinra mot en återremiss.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu ifrågavarande utlåtande hemställt samt vidare därpå att utlåtandet skulle visas åter till utskottet; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Anmälades och bordlades bankoutskottets memorial nr 92, i anledning av kamrarnas återremiss av bankoutskottets memorial nr 85, angående tillfälligt arvodestillägg åt tjänstemän och vaktbetjante hos riksdagens kamrar och utskott.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 9,50 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.